

Aristoteles heeft ondergaan, maar dat ook de christelijke kerk bewust gepoogd heeft Aristoteles te annexeeren, blijkt wel het meest concreet uit de opdracht, die paus Gregorius IX in 1231 aan de Universiteit van Parijs gaf. Terwijl nog in 1210 een te Parijs gehouden concilie de lezing der natuurphilosophische boeken van Aristoteles had verboden, hield de bedoelde opdracht van Gregorius in, de boeken van Aristoteles zoodanig te corrigeeren en te retoucheeren, dat zij voor de Christelijke Kerk aanvaardbaar werden. Van deze opdracht zegt Victor Monod in zijn boek „Dieu dans l'Univers": „Maar slechts de onwetendheid zelve kon op het succes van een dergelijk ondernemen hopen" <sup>14</sup>). Aristoteles' physica vormt met zijn metaphysica een zoodanig gesloten en samenhangend geheel, dat elk pogen tot corrigeeren en amendeeren moet falen. Tusschen zijn systeem als geheel en de schriftuurlijke openbaring omtrent God en wereld is de tegenstelling radicaal en onverzoenlijk. Aristoteles' wijsgeerig denken omtrent de natuur culmineert, consequent en noodzakelijk, in den onbewogen, alleen zichzelf kennenden en zichzelf denkenden beweeggrond van het heelal. De God van Abraham, Izak en Jacob is de levende God, die zich in Jezus Christus openbaart, die in de geschiedenis van den geschapen kosmos zijn plan volvoert.

Volgens den regel „het hoogere doelloorzaak voor het lagere" wordt bij Aristoteles het ontstaan en vergaan, het gebeuren en de geschiedenis van het aardsche gereguleerd door de bewegingen der hemellichamen. De continue, steeds actueele wording in het aardsche is streving naar het naast-betere, het continue zijn der kosmische cirkelbeweging <sup>15</sup>). Zoo wordt ook de geschiedenis van mensch en menschheid gebonden aan den eeuwigen cirkelgang der aetherische wezens, en vindt de astrologie haar rechtvaardiging in de wijsbegeerte. Maar de Schrift stelt den mensch in onmiddellijke relatie tot en in onmiddellijke verantwoordelijkheid tegenover zijn God. De geschiedenis van de menschheid is de volvoering van Gods Raad, de vervulling van zijn beloften, de voltrekking van zijn toorn; in haar middelpunt staat Jezus Christus, de wereld met God verzoenende. Het is dan ook niet toevallig, dat van de peripatetische wijsbegeerte juist de astrologische consequenties op het krachtigst door de groote christelijke denkers zijn bestreden <sup>16</sup>).

In den tijd waarin het scholastisch denken zijn hoogconjunctuur bereikt, zien we de Christelijke Kerk pogen een van origine heidensche natuurconceptie met de Openbaring in overeenstemming te brengen. In dien zelfden tijd zijn zonen van die kerk reeds bezig door hun onderzoek der natuur den grondslag van die conceptie te ondermijnen, om haar tenslotte te doen ineen storten.

Copernicus, kanunnik van Ermland en scholasticus der Heilige